

Jordi Pàmies

Respon preguntes de Víctor Verdú

Jordi Pàmies va nèixer a Guissona l'any 1938. Va fer la carrera de Filologia Romànica (Universitat de Barcelona). L'any 1963 acabà el seu primer llibre de poemes: Ofrena de l'hora grisa. El 1969 li van donar el premi Joan Salvat-Papasseit per La meva casa, i el 1978 Flauta del sol guanya el Carles Riba. Ha treballat trenta anys de professor de Llengua i Literatura Espanyoles a l'Institut Màrius Torres, de Lleida. L'any 1999 va rebre la Creu de Sant Jordi. Narcís i l'altre ha rebut el premi Miquel de Palol i premi Josep Maria Llompart, concedit per l'Associació d'Escriptors.

És molt lloada la intensitat d'aquests poemes. ¿Es podria dir que Narcís i l'altre és la teua obra més romàntica?

Jo diria que hi ha un cert apassionament en la manera d'exaltar l'amor enfront del narcisisme. Però són poemes curts, concentrats, no hi ha un desbordament formal, sinó un cert equilibri clàssic contenint aquest apassionament romàntic, una certa mesura, perquè són poemes curts, a vegades amb una estructura circular, que els dóna contenció, com si el poema no en pogués defugir.

Però el llibre també pot ser llegit com un poema llarg...

D'acord. La pugna entre narcisisme i amor és un eix que és al llarg de tota l'obra i dóna unitat a tot el conjunt, una unitat de fons. Però hi ha matisos molt diferents d'un poema a l'altre: en alguns hi apareixen personatges mitològics, en altres hi ha un rerefons més metafísic... Cada poema té entitat pròpia, per això cada poema té un títol —i un tema que varia bastant. En el fons sí que hi ha una unitat, que ve donada pel tema i el to: l'apassionament, la intensitat expressiva.

En algun lloc has dit que aquesta intensitat té arrel en una "necessitat" d'expressió. En què consisteix aquesta necessitat?

El reconeixement del propi narcisisme. Els poetes, en general, tenen una autocomplaença de la qual tinc consciència plena, i al mateix temps m'adono que només es pot tenir una vida plena per amor. Vaig sentir la necessitat d'escriure una obra que tingués bellesa literària, que afavorís aquesta bellesa literària i, per tant, sempre que aconseguís això, fos un motiu d'autocomplaença i afalagués el meu narcisisme. Són poemes molt treballats. Però al mateix temps reconec que el que ens ha de salvar és l'obertura a l'altre, l'amor, i l'obra és una defensa de l'amor en contra del narcisisme. L'exaltació de l'amor és una purificació de l'esperit: aquest és l'impuls ètic del llibre; i també hi ha l'impuls estètic, que és molt diferent. Llavors hi ha una mena de joc dialèctic entre el producte estètic i l'altre pol, l'exaltació de l'amor. Aquest fons ètic pot fer que reaccionin amb una certa fredor els lectors purament enamorats de la bellesa, que no volen de cap manera que l'ètica es barregi amb l'estètica.

Companys

Hem acotat el cap. Teníem fred
i una mica de por.
Al barranc de la vida, som com pedres
de tartera, oblidades, com minúsculs
xaragalls, amb fils d'aigua de silenci.
I, cofats per la boira, emprenem la difícil
ascensió. Companys d'escalada mormolen
paraules que sabíem, de petits:
baldufa, cèrcol, bicicleta, casa.
Mostren el piolet de l'alegria,
les clavilles del somni...
I el cordó umbilical, que ens agermana.

El llibre va encapçalat per dos citacions filòsòfiques; el discurs sovint és conceptual, categòric. Quina relació hi ha, per tu, entre filosofia i poesia?

La filosofia sempre és una visió del món i de l'home, de les últimes causes, el que hi ha més enllà dels sentits, el món de les idees, i crec que el poeta l'ha de tenir, també, no es pot limitar a descriure; no d'una manera explícita, però ha de dir què pensa sobre l'home, el món, i sobre Déu. Aquí hi és, i m'hi han ajudat molt Lévinas i altres autors, com Xavier Antich, comentarista de Lévinas, que té un llibre molt bo que és *El rostre de l'altre*, que m'ha influït molt. Aquesta filosofia, "de l'alteritat", és a la base del llibre.

El fonament de la poesia és el llenguatge. Sense l'eufonia de les paraules i el joc entre elles, sense música, diguéssim, no hi ha poesia. S'ha d'aconseguir que sonin bé. En això hi ajuda el ritme del vers. Jo crec que la persona que té molta cura amb el llenguatge també té molta sensibilitat pel ritme. Tant amb mètrica com sense, el poeta ha de marcar el ritme. Cada vers ha de tenir una certa entitat, una certa força, i al mateix temps ha de relacionar-se amb els altres, i aquest lligam ve afavorit pel ritme.

El poema "Llenguatge" diu: "Asseguts al pedrís que ombregen les moreres, / vora la font del poble, / company, recuperàvem la memòria. / Davallen les escales en un pendent suau, / sota la fronda de l'estiu. / I la paraula raja, com un do"... Quina vigència té la teoria de la paraula viva de Maragall?

Total! La paraula viva és la paraula no conceptual, sinó intuïtiva, que a vegades simplement anomena les coses però amb una mena d'èxtasi; que dóna nom a les coses, com si les descobrís. És important fer que les paraules en poesia semblin noves —amb el joc de les metàfores, ajuntant elements diversos, amb l'adjectiu que posem al costat del nom—, evitant els tòpics, les coses òbvies. En poesia no hi pot haver coses massa òbvies o repetides.

En diversos aspectes de l'obra també hi hem vist Vinyoli...

Reconec que l'he llegit bastant, probablement hi és.

Joc

Quan, amb bon ull, llançàvem un taló de sabata,
que arrossegava els patacs
fora d'un cercle, fet amb guix, la vida
era un joc: compartíem, tots junts, la pura gràcia
del món, el gaudi del present. Avui
aleteja, l'enyor, sota una grisa
nuvolada, amb estrats d'una foscor hivernal;
pesa, la solitud, i, en va, tracem el cercle
d'una confusa identitat. Voldria
bescanviar naips doblegats: ocells
que s'envolen, lleugers com antigues rialles,
a l'hora de la sesta, en la pau de l'estiu...

Quins són els seus autors preferits del segle passat?

Rilke, a principi de segle... No ho sé, és que n'hi ha tants! El mateix Vinyoli, Riba, Foix, Carner... En castellà Neruda, García Lorca, Cernuda... I altres poetes notables que també m'interessen com Eliot, Kavafis, o aquesta antologia de Yehuda Amikhai que ha traduït ara Manuel Forcano: *Clavats a la carn del món*. També m'ha agradat molt aquest llibre, *Los surcos de la sed*, del portuguès Eugénio de Andrade. Amikhai i Andrade són dues de les lectures més intenses que he fet en aquests últims anys.

I dels poetes catalans més joves?

Me n'interessen molts. Ahir mateix vaig rebre un llibre del Jaume Subirana que em va agradar força. També Lluís Calvo, el mateix Forcano, Alzamora —en el seu últim llibre, *Mula morta*, hi ha poemes que estan molt bé... Amadeu Vidal i Txema Martínez, que són amics meus.

Al poema "Esmicolament" les paraules és com si poguessin significar una cosa i al mateix temps la cosa contrària. És una superlògica, com la del mite...

Sí, en els poemes mitològics del llibre, en tots hi ha, d'una manera o altra, l'amor i el seu contrari, el narcisisme. "Eneas" mateix expressa una contradicció: es carrega a l'espatlla el cos del pare vell, demostrant pietat, però deixa Dido. És equívoc, capaç de compassió i de negació de l'amor. A "Minotaure", Teseu, salvat per Ariadna, després l'abandona a Naxos. A "L'heroi", poema inspirat en Lévinas, Ulisses torna, tanca el cercle, ja no s'interessa pels altres, és una mena d'autocomplaença.

Esmicolament

Som una illa, cadascú. I ens salva
l'erosió del vent i de les ones.
El vol ras de paraules, com ocells amansits,
l'aleteig de carícies i de besos.
Som una roca dura. L'esperit
és arrogant, com un falcó salvatge.
Però el cos s'esmicola, a poc a poc,
a les mans desvalgudes de l'amic,
que ens vencen amb el toc de la tendresa.